

ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Минуло 400 років після вигнання останнього правителя із Риму. Республіка править багатьма народами, але не може впоратися зі своїми проблемами. Місто постійно зачіпають конфлікти між простим народом і знаттю. Владу розділяють і слідкують за порядком два солдати, два старих друзі – Помпей і Гай Юлій Цезар. Колись Помпея вважали Великим, але останні 8 років, поки Помпей слідкував за світом, Цезар вів завойовницькі походи в Галлії, які принесли йому ще більше багатства та слави. Баланс сил змінився, і знать була насторожена. Попри знатне походження, Цезар перебуває на боці простих людей. Така людина – аристократ із солдатами, грошима і підтримкою народу, може зробити себе правителем Риму.

У наш час закони приймає Верховна Рада, а в Римі це був Сенат, до якого входили найвпливовіші і найбагатші аристократи. Для прийняття різних рішень чи законів проводилися збори. Коли аристократи злякалися успіхів Цезаря у війні в Галлії, його підтримки з боку народу, вони провели позачергове зібрання Сенату. На зборах першим виступив Гато. Він говорив про те, чому Гай Юлій Цезар не повертається до Риму, адже його незаконна війна з Галлією закінчена. Довгих 8 років він боровся з Галлією, тим самим зробивши себе безумовно багатим. Гато доводив, що Цезар підкуповує членів Сенату, адже хоче отримати корону, знищити республіку і правити Римом як жорстокий тиран. Він запропонував зняти Цезаря з посту губернатора Галлії, аби його армія стала недіючою. Гато наполягав на тому, аби Цезар був викликаний до Риму і постав перед судом за незаконне ведення війни, грабінництво, корупцію, зраду. На такий виступ Помпей відповів: «Цезар був щедрий до людей, тому що він любить народ, як і я». Після цього Помпей наклав консульське вето на рішення Гато, адже зрозумів, що може розпочатися громадянська війна. У цей момент здійснився галас, одні кричали за, інші проти. І все ж таки Помпею не вдалося заборонити прийняття такого рішення. Після гарячого протесту Антонія Кассія, Целія Руфа і Куріона залишили сенат і в одязі рабів, потайки, в найманому возі, поїхали до Цезаря.

Звістку про дії Сенату Цезар отримав від втікачів-трибунів 10 січня. В його розпорядженні було близько 5000 солдат. Половина цих сил стояла на південному кордоні провінції, біля річки Рубікон. Діяти треба було якомога швидше, щоб захопити сенат зненацька, поки не прийшла офіційна звістка про рішення Сенату зняти Цезаря з поста губернатора. Цезар з кількома близькими соратниками та військом переходить кордон своєї провінції – Рубікон і захоплює Армін, ключ Італії. У той же час, Антоній з іншою частиною війська йде на Аррецій, який так само захоплює несподіваним натиском. В Арміні заступає Цезаря за набором нових військ посли Сенату. Цезар відповідає їм, що хоче миру, і обіцяє очистити провінцію до 1 липня, аби за ним залишилася Іллірія. Разом з тим, Цезар наполегливо вимагає побачення з Помпеем. Тим часом у Римі поширюються жахливі чутки. Побачення з Помпеем не повинно бути, угоди між ними Сенат допустити не міг. Цезарю обіцяні тріумф і консульство, але насамперед він повинен очистити зайняті міста, піти у свою провінцію і розпустити військо. Між тим, Цезарем зайняті були Анкона і Пізавр. Надії Сенату і Помпея на те, що Цезар дасть їм час підготуватися, провалилися. Помпею, з його новобранцями і двома Цезаревими легіонами важко було перейти в наступ, важко було і поставити все на карту, захищаючи Рим. Зважаючи на це, не чекаючи повернення посольства, Помпей залишає Рим 17 січня з майже усім Сенатом, запечатавши скарбницю, в страшному поспіху. Головною квартирою Помпея стає відтепер Капуя. Звідси він думав, взявши легіони в Луцерів, захопити Піцен і організувати там захист. Але вже 27–28 січня Піцен, з Авксимом, опинився в руках Цезаря. Гарнізони зайнятих міст переходили до Цезаря, його військо зростало, дух підіймався.

Помпей вирішив залишити Італію і організувати опір на Сході, де він міг командувати одноосібно, сенаторам ж не хотілося покидати Італію. Казну вони залишили в Римі, розраховуючи на повернення. Тим часом посольство повернулося від Цезаря ні з чим. Треба було змусити Помпея до захисту Італії. Доміцій Агенобарб з 30 когортами замикається в Корфінії і кличе Помпея на виручку. Але Помпей користується часом, поки Цезар осаджує Доміція, щоб зосередити сили в Брундузії та організувати переправу. В середині лютого Корфінія узятий, Цезар поспішає до Брундузії, де все готове до захисту. 9 березня починається облога, 17-го Помпей спритним маневром відволікає увагу противника, садить військо на кораблі і залишає Італію. З цього моменту боротьба переноситься в провінції. За цей час цезаріанці встигли зайняти Рим і встановити там подобу уряду. Сам Цезар з'явився в Римі лише на короткий час у квітні, захопив владу і зробив деякі розпорядження про дії легатів під час його відсутності. Надалі йому уявлялося два способи дій: або переслідувати Помпея, або воювати проти його сил на заході. Він вибрав останнє, адже східні сили Помпея були йому менш страшні, ніж 7 старих легіонів в Іспанії, Катон в Сицилії і Вар в Африці.

Абсолютно несподівано, 6 листопада 49 р. до н. е., Цезар відплив з 6 легіонами з Брундузії, захопив Аполлонію і Орік, і рушив до Діррахії. Обидва війська стали один проти одного біля Діррахія. Становище Цезаря було незавидним, нечисленність війська і брак провіанту були відчутними. Помпей, однак, на битву не наважувався. Боячись прибуття Помпеевого резерву з Фессалії, Цезар послав проти нього частину свого війська, а з рештою спробував блокувати Помпея. Помпей блокаду прорвав, завдавши поразки Цезарю. Після цього Цезарю залишалося тільки зняти блокаду і піти на з'єднання з фессалійською армією. Тут Помпей наздогнав його біля Фарсала. Сенатська партія в його таборі наполягла на тому, щоб була дана вирішальна битва. Перевага сил була на боці Помпея, але вишкіл і дух цілком на боці 30000-ї армії Цезаря. Битва 6 червня 48 р. до н. е. скінчилася поразкою Помпея, військо майже цілком здалося, Помпей утік до Єгипту, де був убитий за наказом царя. Цезар переслідував його і з'явився слідом у Єгипті. З невеликим військом він вступив в Олександрію і втрутився у внутрішні справи Єгипту. Єгипет потрібен був йому як найбагатша країна. Затримав його і зв'язок з Клеопатрою. Цезар розпоряджався в Олександрії як повновладний господар. Це підняло в місті все населення, єгипетське військо проголосило царицею Арсин. Цезар був замкнений у палаці. Виручило монарха прибуття підкріплень з Азії. У битві поблизу Ніла військо Єгипту було розбите, і Цезар став господарем країни (27 березня 47 р. до н. е.). Пізно навесні Цезар покинув Єгипет, залишивши царицею Клеопатру і її чоловіком молодшого Птолемея. 9 місяців пробув Цезар у Єгипті. Незважаючи на справи в Малій Азії і на Заході, Цезар вирушає до Сирії, де, як наступник Селевкідів, відновлює їх палац у Дафне. У липні він покинув Сирію, впорався з повсталим понтійським царем Фарнаком і поспішив до Риму.

Після смерті Помпея його партія і партія Сенату не були зламані. Чимало було помпеянців в Італії, але вони були небезпечнішими в провінціях, особливо в Ілліріку, Іспанії та Африці. Цезаревим легатам насилу вдалося підкорити Іллірік. В Іспанії настрій війська був спрямований на підтримку помпеянців, в Африці зібралися видатні члени сенатської партії. Тут були і Метелл Сципіон, головнокомандувач, і сини Помпея, Гней і Секст, Катон і Лабієн. Підтримував їх мавританський цар Юба. В Італії на чолі помпеянців став колишній прихильник Цезаря Целій Руф. 6 квітня 46 р. до н. е. Цезар розгромив військо помпеянців у Африці. 28 липня 46 р. до н. е. Цезар повернувся в Рим, але пробув там лише кілька місяців. Вже в грудні він був у Іспанії, де його зустріла ворожа сила на чолі з Помпеями, Лабієном, Атієм Варом. Вирішальна битва була поблизу Мундо 17 березня 45 р. до н. е. Із величезними зусиллями перемога була вирвана у ворогів, і військо помпеянців перерізане. З керівників партії в живих залишився Секст Помпей. Після повернення в Рим Цезар поруч із реорганізацією держави готувався до походу на Схід, але 15 березня 44 р. до н. е. загинув від рук змовників. Причини цього можуть бути з'ясовані лише після розбору реформи державного устрою, розпочатої і проведеної Цезарем в короткі періоди його мирної діяльності.

Отож, члени Сенату з самого початку вчинили неправильно, вони самі спровокували Цезаря на цю війну, тим самим поставили під загрозу всю Римську республіку. Відчувши найменшу загрозу, аристократи залишили Рим і втекли до Капуї, кинувши на призволяще простий народ без захисту. Хіба це гідний вчинок для поважних людей? Гай Юлій Цезар міг вивести Італію на високий рівень у всіх сферах життя, але змовники вбили його, поставивши хрест на процвітаючому майбутньому стародавнього Риму.